

Extrema elpriser och nya regler skapar berg- och dalbana på stödtjänstmarknaden

Vårens extrema elpriser och nya regler på stödtjänstmarknaden har resulterat i att fler aktörer vill vara med och bidra till elsystemets balans. Men samtidigt riskerar osäkerheten att bromsa nya investeringar i förnybar kraft. Elbolaget Bixia, som är balansansvariga och tidigt var aktiva på stödtjänstmarknaden, ser ett tydligt trendbrott i marknaden när spelplanen ritats om för både producenter och förbrukare.

Svenska kraftnäts stödtjänstmarknad har vuxit fram i takt med att alltmer förnybar och väderberoende el kommit in i elsystemet. Under våren har marknaden chockats av extrema prisnivåer - både på höga och låga nivåer - till följd av övergången till mFRR EAM, en ny marknadsmodell inom den manuella frekvensåterställningsreserven som aktiveras utifrån prognoser om obalanser i elsystemet. Signalen tydlig: marknaden är i obalans och behöver fler resurser – och de som bidrar belönas generöst.

- Intresset för att gå in på stödtjänstmarknaden har ökat kraftigt under våren, mycket på grund av leverantörerna av stödtjänster får mycket betalt vid upp och nedreglering samt förändrade krav. Samtidigt ser vi en stor oro både hos balansansvariga och kunderna över de extrema priserna som ger kostnadsökningar för dem, säger Camilla Hytter, krafthandlare och elmarknadsanalytiker på Bixia.

Under våren har priserna på stödtjänstmarknaden varierat kraftigt, bland annat har man nått golvnivån - 10 000 EUR/MWh för nedreglering och även uppregleringssidan har sett priser på flera tusen EUR. Även om vissa priser senare justeras ger det extrema intäkter till den som kan leverera in balanskraft, samtidigt som det orsakar stora kostnader för balansansvariga som behöver betala för obalanserna. I förlängningen drabbar det kunderna, både konsumenter och producenter.

Bixia har sedan några år tillbaka hjälpt både producenter och större elkunder att hitta nya intäktsmodeller genom att tillfälligt anpassa sin elproduktion eller förbrukning när systemet behöver det. Samtidigt som Bixia sett ett kraftigt ökande intresse för mFRR, har det varit en liten nedgång de senaste månaderna på handeln med FCR, som är den stödtjänst som snabbt och automatiskt justerar frekvensen i elnätet vid obalans.

- Det är många som vill gå över till mFRR-marknaden och vi har ett stort tryck från kunder och aggregatorer att komma i gång och handla med mFRR. Här har vi mångdubblat våra volymer bara i mars och vi har många kunder som vi hjälper att komma in på marknaden. Men de fallande priserna på FCR gör att vi även hör om resursägare som använder batterierna till annat än stödtjänster eller till och med säljer sitt batteri för att täcka kostnader, säger Tobias Engström, produktägare på Bixia.

Pristryck och osäkerhet kan bromsa omställningen

En stor och viktig förändring på elmarknaden är övergången till kvartshandel på spotmarknaden, som skulle införts 11 juni för hela Europa, men nu är uppskjuten till 1 oktober. Men flera steg på vägen har redan genomförts. Den senaste stora förändringen var just övergången till mFRR EAM och de nya reglerna som innebär att fler mindre aktörer har fått möjlighet att delta sedan i mars. Det innebär att budstorlekarna har sänkts, kraven på uthållighet minskat och hela processen blivit mer automatiserad.

- De nya reglerna gör att fler aktörer ser möjligheter till nya intäkter, särskilt de som har batterilösningar och tidigare varit aktiva på FCR-marknaden. På kort sikt innebär det extrempriser, men det ökade utbudet kommer med tiden sannolikt innebära att marknaden kommer att stabiliseras. De justeringar i marknaden som Svenska kraftnät har infört bör också ha en dämpande effekt på de extrema priserna, säger Camilla Hytter.

Även för elkunder innebär de varierade priserna på stödtjänstmarknaden ökade kostnader, då inköpen av samma mängd reglerkraft blivit dyrare. Det påverkar i synnerhet producenter av förnybar el som redan pressas av låga spotpriser.

- Flera aktörer har varnat för att den senaste tidens utveckling med extrema obalanspriser och osäkerhet på stödtjänstmarknaden kan komma att bromsa nybyggnation och till och med minska

produktionen i befintliga kraftverk, vilket vore en mycket negativ utveckling för framtiden. Det är därför avgörande att de nya marknadsförutsättningarna inte försvårar, utan i stället främjar, fortsatt utbyggnad av förnybar elproduktion, säger Camilla Hytter.

De kraftiga prissvängningarna har även vissa positiva effekter, då samtidigt incitamenten ökar för att investera i smart styrning och energilagring, lösningar som både kan minska obalanser och skapa nya intäktsmöjligheter på stödtjänstmarknaden.

- Utvecklingen av balansmarknaden är viktig. När den förnybara elproduktionen växer behövs ett elsystem som klarar att hänga med i förändringarna och anpassar sig till de nya förutsättningarna. Det känns positivt för framtiden att Svenska kraftnät har lyssnat på aktörernas synpunkter och genomfört konkreta förändringar samt fortsätter det arbetet framåt, vilket bör förbättra för marknaden framåt, säger Camilla Hytter.

Fakta balansmarknaden/stödtjänster

På balansmarknaden handlas de stödtjänster som Svenska kraftnät använder sig av för att hålla balansen i elnätet – det vill säga att det hela tiden finns lika mycket el som används som det produceras. Det finns flera olika typer av stödtjänster med olika egenskaper och krav.

FCR (Frequency Containment Reserve) är en stödtjänst som snabbt och automatiskt justerar frekvensen i elnätet vid obalans. Den aktiveras direkt när frekvensen avviker från det normala. FCR-marknaden har vuxit snabbt de senaste åren, men bedöms nu som mättad vilket syns i fallande priser.

mFRR (manual Frequency Restoration Reserve) är en manuell frekvensåterställningsreserv som aktiveras utifrån prognoser om obalanser i elsystemet. Till skillnad från automatiska stödtjänster aktiveras mFRR först efter beslut av Svenska kraftnät. Behovet av mFRR väntas öka, och tack vare sänkta krav på budstorlek och uthållighet har marknaden nu öppnats upp för fler aktörer att delta.

Så fungerar det i praktiken:

Producenter och förbrukare får betalt för att hjälpa till att balansera elnätet. När det behövs mer el får producenter ersättning för att öka produktionen (uppreglering), och när det finns för mycket el får de betalt för att minska (nedreglering). Vid minuspriser kan producenter dessutom tjäna på att köpa tillbaka sin redan sålda el till ett lägre pris. För förbrukare fungerar det tvärtom – de kan få betalt för att öka sin användning när det finns ett överskott av el.

För mer information kontakta:

Presskontakt Bixia, 013-20 91 40

Camilla Hytter, krafthandlare och elmarknadsexpert på Bixia – camilla.hytter@bixia.se

Tobias Engström, produktägare på Bixia – tobias.engstrom@bixia.se

Bixia är ett av Sveriges största elhandelsbolag och arbetar aktivt för att öka andelen lokalproducerad el. Företaget är balansansvarigt gentemot Svenska kraftnät och bidrar till ett hållbart energisystem genom en effektiv elhandel och utveckling av energitjänster anpassade för framtidens elmarknad. Under 2024 uppgick omsättningen till 4,5 miljarder kronor. Läs mer på www.bixia.se